

Etnografsko delo Ivana Grafenauerja (Ob 70-letnici)

*Loni 7. marca je v Ljubljani tiho slavil 70-letnico svojega življenja akademik dr. Ivan Grafenauer. Dolgoletnemu sodelavcu pri publikacijah Etnografskega muzeja se »Slov. etnografsko« skromno oddoljuje s pregledom njegovih dosedanjih etnografskih del.**

Dr. Ivan Grafenauer, gimnazijski profesor v pokoju, je bil rojen v Veliki vesi pri Brdu v Šmohorskem okraju na Koroškem 7. marca 1880. Študiral je slavistiko in germanistiko na Dunaju. Danes je redni član Slovenske Akademije znanosti in umetnosti in upravnik Inštituta za slovensko narodopisje. Pretežna večina Grafenauerjevih etnografskih spisov — razen nekaj zgodnjih razprav in ocen — je nastala in izšla v zadnjih petnajstih letih. Mimo organizacijskega dela pri Akademiji, kjer je tajnik razreda za filološke in literarne vede, Ivan Grafenauer še zmeraj posveča svoj prosti čas znanstveno-raziskovalnemu delu in objavlja temeljna dela s področja slovenskega ljudskega pesništva.

- (Ocena) **Ivan Šašelj**, *Bisernice iz belokranjskega zaklada I.* Ljubljana 1906. AslPh XXIX, 1906/7, 475—6.
- O »Duhovni brambi« in nje postanku — **Donesek k zgodovini praznoverja med Slovenci.** ČZN IV, 1907, 1—70, s popravki na str. 192.
- Salomonova legenda v slovenski narodni pesmi.** Zbornik u slavu V. Jagića. Weidmann, Berlin 1908, 65—70. Kasneje se je avtor vrnil k tej snovi: Leta 1939 je izročil Znanstvenemu društvu (sedaj SAZU) v Lj. monografijo »**Mlada Zora in pripovedke o Salomonu in njegovi ženi**«, ki je pa ostala v rokopisu.
- (Nekaj iz Prešernovega peresa:) **Prešeren in narodna pesem.** Carniola, Nova vrsta I, 1910, 17—20. — Za primer, kako je Preš. popravljal ljudske tekste, objavlja p. iz cenzurnega rkp. K. Čbelice IV dve pesmi — »Črni kos« in »Lesica« — v Kastelčevem zapisu, nato pa s Preš. popravki.
- (oc.) **Dr. Joža Glonar** (K. Štrekelj), *Slovenske narodne pesmi*, 15. snopič. MS, Ljubljana 1913. DS XXVII, 1914, 126.
- (oc.) *Izbrane narodne pesmi hrvatsko-srbske I: Junaške pesmi starejših časov*, priredil dr. **Branko Vodnik**. (Hrv. knjižnica MS VI), MS, Ljubljana 1913. DS XXVII, 1914, 126.
- (oc.) **Dr. Fr. Kotnik**, *Andrej Schuster-Drabosnjak*. Ponatis iz ČZN, Maribor 1913. DS XXVII, 1914, 165—6.
- (oc.) **Pav. Flerè**, *Babica pripoveduje*, II. Učit. tiskarna, Ljubljana 1914. DS XXVIII, 1915, 138.
- † **Števan Kūhar**. DS XXVIII, 1915, 365—6.

* Za čas do l. 1940 so mi prav prišli »Znanstveni spisi Iv. Grafenauerja« v Slovenskem jeziku IV, 1941, 17—23.

- Slovenska čitanka za višje razrede srednjih in njim sorodnih šol.** Sestavljen s sodelovanjem dr. J. Bezjaka in dr. A. Breznika dr. Ivan Grafenauer. I. del. Ljubljana 1921, Zal. Jugoslov. knjigarna. — V izboru je ljudsko pesništvo takole zastopano: 4 pripovedke, 3 legende, 4 pravljice, 6 pripovednih pesmi in 1 lirična, 1 srbska junaška. — V dodatku »O slovstvenih oblikah« (str. 274 sl.) je podana karakteristika raznih vrst lj. pesništva (bajka, pripovedka itd.). — V »Opomnjah« (str. 289 sl.) so jezikovna in druga pojasnila k posameznim ljudskim tekstom.
- Slovenska čitanka itd., II. del.** Ljubljana 1922. — Ljudsko pesništvo je zastopano takole: 5 pesmi, str. 17—24; iz XVI. stoletja je p. »Ravbar«, str. 48—50; božična kolednica iz Alasievega Vokabularija, 51; ponarodela cerkvena pesem iz Schönlebna, 54—5. V »Opomnjah« so pojasnila k posameznim tekstom na str. 277—8, 285—7. Med razpravami pa je urednik uvrstil Fr. Hubada: Kraljevič Marko v narodnih pesmih Jugoslovanskih, str. 230—9.
- Marija v naših narodnih pesmih.** Slovenec LII, št. 205, 7. 9. 1924.
- Mikavna slovanska novoletna šega.** ČZN XXIX, 1934, 162—3. — Vedeževanje s predmeti kot družinska igra, n. pr. na Brdu pri Šmohorju (Ziljska dolina).
- Ob stopetdesetletnici rojstva Urbana Jarnika.** KMD (za Koroško) za l. 1935, 102—5.
- (oc.) **Kocbek-Šašelj,** Slovenski pregovori, reki in prilike. MD, Celje 1934. Čas XXIX, 1934/5, 188—91.
- (oc.) **Möderndorfer Vinko,** Narodno blago koroških Slovencev. (Narodopisna knjižnica Zgod. društva v Mariboru), 1934. Čas XXIX, 1934/35, 313—4.
- Gutsmannov besednjak in njegova zbirka pregovorov, rekov in prilik.** ČZN XXX, 1935, 1—29. — Posebej razdelki: G. in pravi domači besedni zaklad, O pregovorih Gutsmannove bere, Spisek preg., rek. in prilik iz G. besednjaka in slovnice. Povzetek: Das Wörterbuch von Gutsmann und dessen Sprichwörtersammlung.
- Sveto Rešnje Telo v narodni pesmi (slovenski).** Mladika 1935, 227—30.
- Najstarejši slovenski zagovori.** ČZN XXXII, 1937, 275—93. — Vrste zagovorov, Dvočlenski zagovor zoper izvin, Drugi slov. dvočlenski zagovori, O postanku dvočlenskih zagovorov, Vpliv krščanstva, O starosti našega zag. zoper izvin, Enočlenski zag., O starosti nekaterih enočlenskih zagovorov. Povzetek: Die ältesten slovenischen Segensprüche.
- Slovenska narodna balada o »Lepi Vidi«.** DS 1937/8, 50, 230—7.
- Slovenska narodna romanca o Romarju sv. Jakoba Komposteljskega.** DS 50, 1937/8, 338—48.
- Štiftarji in štiftarska narodna pesem.** Slov. jezik II, 1939, 15—38 in 137—54. — Štiftarji do ok. leta 1570, Štiftarske narodne pesmi, v razpravo so pritegnjene pesmi: Sv. Izidor pastir-vojščak, Marija izbira novo selo, »Cantio de S. Vrsula« (Kalobski rkp.), Nova štift na Štajarskem.

- O Zariki in Sončici in še kaj o »španskih« junakih (prav: kraljih in kraljicah). DS 51, 1939, 78—89. — Zarika in Sončica, Brajdika in Ančika, Španski kralj v slovenskih nar. legendah.
- »Poljska kraljica«. DS 51, 1939, 224—8.
- Še Mavri v (slovenski) narodni pesmi. DS 51, 1939, 281—5. — O mlajši inačici »Lepe Vide«, Še o Romarju sv. Jakoba Kompostelskega.
- Zamorci in zamorske deklice v (slovenskih) narodnih legendah. DS 51, 1939, 343—9, 409—18, 469—79. — 1. »Sveta hostija onečaščena«; 2. Marija, ptica pevka in zamorska deklica; 3. Jezus vrtnar in ajdovska deklica.
- Valjavčeva »Miš deklica« v indijski legendi. Sl. jezik II, 1939, 230.
- Prigoda iz srednjevisokomškega Razgovora med Salomonom in Markolfom pri Jurčiču. Sl. jezik II, 1939, 230—1.
- Slovenska pripovedka o »hudi mucu« in njena inačica v srvnem. slovstvu. Slov. jezik III, 1940, 52—5.
- Srednjeveška katekizemska uganka v Finžgarjevem Divjem lovcu. DS 53, 1941, 41—6. — Pis. ugotavlja, da je bohinjska uganka »Kdo bo na sodni dan vstal, ki ni bil rojen« (Adam) stara več kot tisoč let, saj jo navaja že Alkuin († 804 v Toursu).
- Prakulturne bajke pri Slovencih. Začasno poročilo. Et. XIV, 1942, 2—45. — Uvod in etnološke osnove raziskovanja, Mengeška bajka, Šišenska bajka; povzetek: »Favole preculturali presso gli Sloveni«.
- Najstarejši slovenski »Kirielejsoni«. GMDS XXIII, 1942, 63—73. — Povzetek: »Die ältesten slowenischen Leisen«.
- Novi doneski k zgodovini narodne balade o »Lepi Vidi«. DS 54, 1942. — Najdbe in dognanja zadnjih let — 130—7, 192—8; Najvažnejši baladni obrzci, znanstveno obnovljeni — 295—9.
- »Ta stara velikanočna pejsen« in še kaj. Čas XXXVI, 1942, 89—138. — Namesto 12 naslovov srednjeveških slovenskih cerkvenih pesmi v Kidričevi Zgodovini slov. slovstva jih p. tu našteva 44 in zaključuje, da »bo študij drugih dokazano starih naših cerkvenih pesmi, zlasti božičnih, ta seznamek še izdatno pomnožil«.
- LEPA VIDA. — Študija o izvoru, razvoju in razkroju narodne balade o Lepi Vidi. Akademija Znanosti in Umetnosti v Ljubljani, Dela 4. 1943, 8°, str. 400.
- Ref.: R. Lenček, DS 55, 1943, II, 144—8; — M. Kuret, Obisk 1943, 122—5; — SN, 5. 5. 1943; — V. Novak, Ethnographia-Népélet LV, Budapest 1944, 47—8; — Ján Frýdecký, Litteraria Historica Slovaca I—II, Bratislava 1946—47, 274—9.
- Najvažnejše ritmične oblike v zgodovini slovenske narodne pesmi. Et XVI, 1943, 43—60.
- »Duhovna bramba« in »Kolomonov žegen« — Nove najdbe in izsledki. RAZPRAVE, Filoz.-filol.-histor. razred AZU v Ljubljani. I, št. 4, 1943, 201—339. — (Vsebina:) Bibliografija. Problemi, I. Kdaj so izšli tiski DB-e in KZ-a, II. Slovenske predloge koroške DB-e in KZ-a, Dodatek: Teksti; povzetek: DB (Geistlicher Schild) und KZ (Colomanisegen) — Neue Funde und Forschungsergebnisse.

- O srednjeveški slovenski Marijini litanjski pesmi (Začasno poročilo). RAZPRAVE II, 10. SAZU v Ljubljani, 1944, 213—36. — Ostanke starejših slov. Marijinih litanij v besedilu Lavretanskih litanij, Izdaje obrazcev ML-ij, njihovi tipi, Pregled obrazcev po skupinah in tipih, Besedilo srednjeveške slov. MLP-i, Splošni značaj MLP-i, Zgradba MLP-i in njeni poglavitni viri. Povzetek: Ein slowenisches marianisches Litaneilied aus dem Mittelalter.
- Bog-daritelj, praslovansko najvišje bitje, v slov. kosmoloških bajkah. Bogoslovni vestnik XXIV, 1944, 57—97. — Problem, Ali je »Bog« iranska beseda, Podoba praslovanskega verstva v slovenskih kosmogonskih bajkah, Svarog-Daždbov-Svarožič; povzetek: »Bog« (Deus) — Donator, supremum numen veterum Slavorum, quomodo in fabulis cosmologicis Slovenorum exhibeatur.
Ref.: Kelemina, GMDS XXV—XXVI, 1944—45, 112; — Dr. V. F(ajdiga), S 1945 št. 19.
- Irsko-anglosaška misijonska metoda in slovensko pismensko in ustno slovstvo. Zbornik Zimske Pomoči, Ljubljana 1944, 361—76.
- »Peli so jih mati moja« — ljudske pripovedne pesmi. Zbral in uredil Severin Šali. Opombe po podatkih dr. Ivana Grafenauerja sestavil prof. Miklavž Kuret. Ljubljana 1944. »Slovenčeva knjižnica« št. 60. — Opombe obsegajo str. 151—170. — Grafenauer je sodeloval z gradivom in s popravki. V celoti pa so njegove opombe k pesmim: Pegam in Lambergar, Galjot, Volbenk užene hudobo, Komposteljska romarja, Marija in brodnik.
- Slovensko-kajkavske bajke o Rojenicah-Sojenicah. Et. XVII, 1944, 34—51. — Povzetek: »Die slowenischen Mythenmärchen von den Geburts- und Schicksalschwestern«.
- Pojasnilo glede Sintilavdiča in zlodeja. Et. XVII, 1944, 33—34. — Glosa k Matičetovi inačici »Godca pred peklom« iz Rezijske.
- (oc.) F. S. Finžgar, Makalonca (opremil Jože Plečnik), Nova založba v Ljubljani, 1944, 95 str. Et. XVII, 1944, 137—138.
- (oc.) Ljubič Tone, Ljudske pripovedke iz Dobropolj. Zapisal —. Narodopisna knjižnica, 3. zvezek, Ljubljana 1944, 95 str. Et. XVII, 1944, 138—140.
- (oc.) Tri božje poti. Spisal Joža Lovrenčič. 1944. Založila DsM v Ljubljani, 64 str. Et. XVII, 1944, 141—143.
- (oc.) Lojze Zupanc, Velikan Nenasit. Založba Murenček, knjigarna Jože Zužek, Ljubljana 1944. Et. XVII, 1944, 140—141.
- Narodno pesništvo. Pos. odtis iz »Narodopisja Slovencev — II« (ni še izšlo). Ljubljana 1945, 12—85. — Pregovori; Narodne uganke; Nar. pesmi: pojem in značaj, očrt zgodovine; Nar. povestice: uvod, bajke, legende, pripovedke, pravljice.
- Slovensko slovstvo na Koroškem, živ člen vseslovenskega slovstva. Koroški zbornik. DZS, Ljubljana 1946, 284—344. — Uvod in prvih 5 poglavij je p. posvetil skoraj v celoti ljudskemu pesništvu; zanimiv poizkus združitve literarno-zgodovinskih in folklorističnih izsledkov. V uvodu p. pokaže s primeri, kako so včasih podlegli nacistični propagandi celo znanstveniki velikega kova (n. pr. John Meier), ki so bili pri obravna-

- vanju nekih folklor. vprašanj Slovincem in Slovanom krivični. — Poglavje 8 — »Bukovniki« — je za gornji pregled napisal dr. France Kotnik.
- Slovensko berilo za višje razrede srednjih šol. IV.** Ljubljana 1946, DZS. Uredili Marja Boršnik, Alfonz Gspan, Lino Legiša, Janez Logar, Boris Merhar, Erna Muser, Mirko Rupel, Anton Slodnjak s sodelovanjem Ivana Grafenauerja in drugih slavistov. — Grafenauer je sodeloval s tem, da je dal uredništvu na razpolago podatke za opombe k razdelku »Ljudske« (str.7—52).
- Legendarna pesem »Spokorjeni grešnik« in staroalpska krvno-duhovna sestavina slovenskega naroda.** RAZPRAVE, SAZU, Razred za zgodovino in društvene vede, I, 1950, 5—52. — Uvod, Sp. grešnik — besedilo, inačice; ritmična oblika; seznamek motivov; razbor motivov in motivnih nizov; kulturno-historično ozadje; literarni značaj predloge; posredniki alpski romanizirani Vlahi; sklepna beseda. Povzetek: La légende du »Pécheur pénitent«.
- Ob štiristoletnici slovenske knjige.** Koledar Slovenske Koroške 1951, 48—53. — Označuje na kratko razvoj slov. pismenstva in ljudskega pesništva do Trubarja.
- Turki pred Dunajem.** Slavistična revija IV, 1951, 34—59.
- Pesmi o Kralju Matjažu.** Sl. et. III—IV, 1951, 189—240. Milko Matičetov

Etnografsko delo Matije Murka (Ob 90-letnici)

*V Pragi je letos 10. februarja praznoval svoj devetdeseti rojstni dan naš rojak in etnografski nestor Matija Murko. Tudi njemu to pot ne moremo posvetiti kaj več kot pregled njegovih etnografskih del.**

Dr. Matija Murko se je rodil 10. 2. 1861. na Drsteli (Sv. Urban pri Ptujū). Študiral je germanistiko in slavistiko na Dunaju. Kasneje je bil profesor za slovansko filologijo na univerzah v Gradcu, Leipzigu in Pragi, kjer še danes živi v pokoju.

Murko se je zgodaj zavedel potrebe združevanja teoretično-raziskovalne delavnosti s praktično-zbirateljsko. Zaradi svojih potovanj po slovanskem jugu je kmalu zaslovel kot eden najboljših poznavalcev južnoslovanske, posebej srbohrvatske ljudske epike.

Pri Jugoslovanski akademiji v Zagrebu izidejo v kratkem »Putovanja trgom srpsko-hrvatske nar. epike u god. 1930—32«, eno najboljše njegovih

* Za sestavo tega pregleda sem porabil: 1. za čas do l. 1937 »Bibliografický soupis literární činnosti prof. M. Murka«, ki ga je sestavila Jelka Arneri (Rozpravy z oboru slov. filologie, 1937, str. 581 sl.); 2. za novejši čas pa dopolnjeno »Bibliografijo slovstvene dejavnosti prof. M. Murka«, ki mi jo je v rokopisu prijazno dal na razpolago Murkov sin dr. Vladimir (zdaj objavljena v slovenski izdaji »Spominov«, str. 265 sl.).